İran İslam Resublikasının Naxçıvandakı
Baş Konsulluğunun Mədəniyyət Attaşeliyi

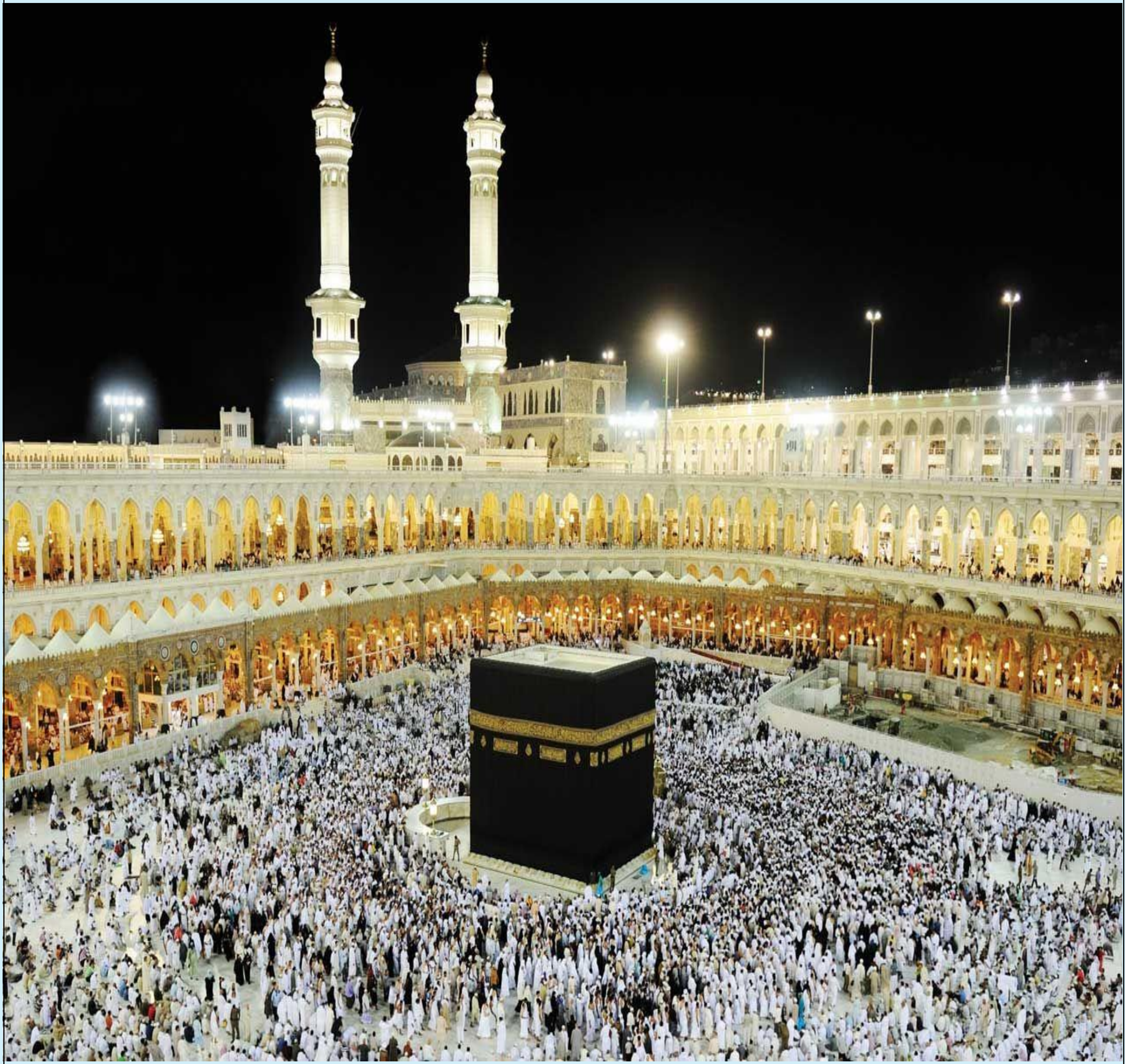

İran İslam Resublikasının Naxçıvandakı
Baş Konsulluğunun Mədəniyyət Attaşeliyi

İmam Xomeyninin (r.ə) Nəzərindən İbrahimi Həcc və Onun Prinsipləri

Yazıçı: Məhəmməd Sübhani Niya

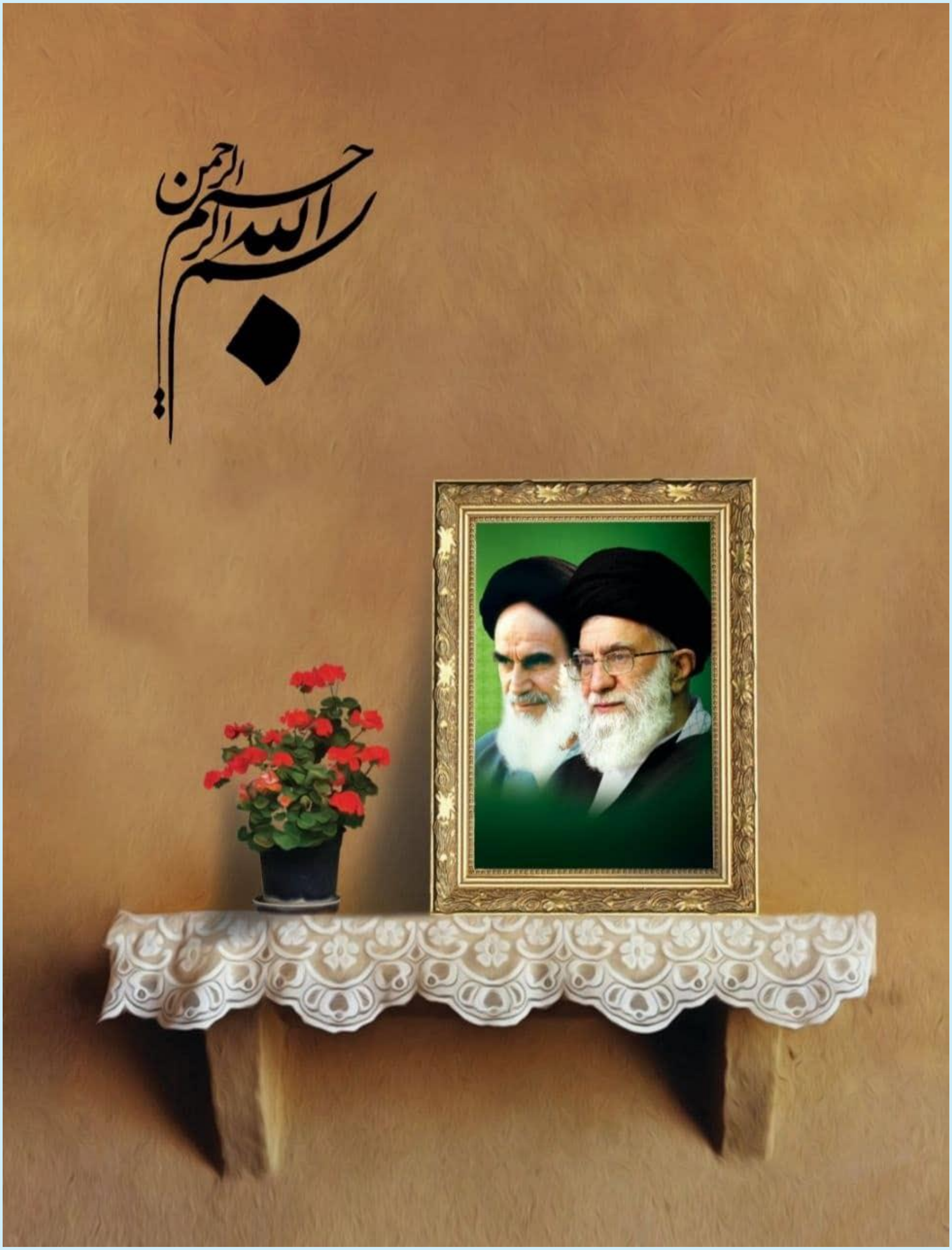
بسم الله الرحمن الرحیم

İmam Xomeyninin (r.ə)
Nəzərindən
İbrahimi Həcc
və Onun Prinsipləri

Allahın adı ilə

İmam Xomeyninin (r.ə) Nəzərindən İbrahimi Həcc və Onun Prinsipləri

İbrahimi və Qeyri-İbrahimi Həcc

İbrahimin həccinin mənası həmin həccdir ki, Allah-taala öz bəndələrinə vacib buyurmuş və İbrahim Xəlil ər-Rəhmandan xəbər verməsini istəmişdir. Əl-Həcc surəsinin 27-ci ayəsində yazılıb:

وَأَذِّنْ فى النّاسِ بِالْحَجِّ

Tərcüməsi: “İnsanlar arasında həcci elan et”

İslamın əziz peyğəmbəri (s) öz zamanında Həcc əməlini yenidən canlandırdı. Beləliklə, İbrahimi həcc həqiqi və doğru olan həccdir. Hansı ki, xüsusi bir ruhiyyə ilə və onun mühüm fəlsəfəsini həyata keçirmək üçün edilir. Bu isə ilahi ibadət, şirk və ateizmin inkarının ifadəsi, kamillik və səadətin zirvəsinə çatmaq deməkdir. İbrahimi həcc təkcə bu ibadətin ayinləri və zahiri əməlləri haqqında düşünmür, həm də əməllərin dərinliyinə və batininə nəzər salır. Bütün hallarda onları nəzərə alır.

İmam (r.ə) buyurur:

“Allahın evinin ətrafında təvaf etmək onu göstərir ki, siz Allahdan başqa tərəfə getmirsiniz. Cin və şeytanın daşlanması ilə siz fövqəldövlətlərin cinlərini əziz İslam ölkələrindən qovmaq üçün Allahla əhd bağlayırsınız.

O həzrət başqa bir yerdə belə deyir:

“Səfa ilə Mərvə arasında səy etməklə sədaqətlə öz məşuqunu tapıb ona qovuşaraq bütün dünyəvi bağlılıqlarını qoparmağa, şəkk və şübhələri, bütün heyvani qorxu və istəkləri məhv etməyə çalışır. Daha sonra isə, Minaya gedib, məşuq yolunda özünün ən sevdiyi şeylərini qurban edərək həqqani arzularına qovuşur.”

İmam (r.ə) qeyri-İbrahimi həcci (cahiliyyət həcci) və ya Amerika həcci barəsində buyurur:

“Alimlər, qərəzli təhlilçilər və ya kafir muzdurlar Həcc fəlsəfəsini kütləvi ibadət və ya ziyarət-turizm kimi qələmə verirlər. Həcc, necə yaşamaq, necə mübarizə aparmaq, kapitalizm və kommunizm dünyasına qarşı hansı formada dayanmaq lazım olduğunu göstərir. Həcc müsəlmanların və məzlumların haqqını zalımlardan almaq deməkdir. Həcc, müsəlmanların ruhi və fiziki təzyiqlərini aradan qaldırmaq üçün çarə düşünmək deməkdir. Həcc müsəlmanlar özlərini böyük bir qüvvə və dünyanın üçüncü gücü kimi göstərməsi deməkdir. Həcc müsəlmanları asılın hökumətlərə qarşı mübarizəsi deməkdir. Bəlkə də Həcc qiblə və Mədinəyə səfər etmək üçün eşq səfəri deməkdir. İmam (r.ə İbrahimi həcc barəsində buyurur:

"Həcc insanı ev sahibinə (Allaha) yaxınlaşdırmaq və ona bağlamaq üçündür. Həcc təkcə hərəkət, əməl və ya söz deyil. insanların quru sözü, hərəkəti və əməli ilə Allaha çatmaz. Həcc ilahi elmin mərkəzidir. Həyatın bütün təbəqələrində İslam siyasətinin məzmununu onda axtarmaq lazımdır. Həcc maddi və mənəvi pisliklərdən uzaq bir cəmiyyət yaratmaq və qurmaq mesajıdır. Həcc insan və kamil cəmiyyətin həyatının bütün məhəbbətli səhnələrinin dünyada təzahürü və təkrarıdır."

İbrahimi Həcc quru və ruhsuz bir ənənə olmaqla yanaşı, siyasət və cəmiyyətin müxtəlif aspektlərini ehtiva edən, irfani mərhələ və yollar vasitəsilə keçilən mənəvi - mistik səyahət və ibadətdir.

İmam (r.ə) İbrahimi həccin dirçəlişi məsələsinə xüsusi diqqət yetirmiş, öz çıxış və bəyanatlarında bu böyük ibadətin hər şeyi əhatə etdiyini bəyan etmişdirlər. Bəlkə də həccin geniş ölçüləri ilə əlaqədardır ki, bu böyük vəzifə dəfələrlə vurğulanmış, Qurani-Məcid onu Allahın bəndələri üzərində birbaşa haqqı adlandırmış və belə buyurmuşdur:

وَللهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّالْبَيْتِ مَنْاسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلاً...

Tərcümə: "Allah evini həcc etmək, gücü çatan insanlar üzərində Allahın haqqıdır."

"Həcc Allahın evidir. Həcc Allahın bu ibadəti yerinə yetirə biləcək olan insanlar üzərində haqqıdır.

Məhz buna görədir ki, İslam dövləti və onun rəhbərinin vəzifəsidir ki, Həcc tətil olarsa, insanları məcburi oraya göndərsin. Onların maddi imkanı olmadığı halda dövlət hesabına insanları Həccə göndərməlidir ki, Allahın evi boş qalmasın. İmam Sadiq (ə) buyurur:

«لو عطّل الناس الحجّ لَوَجَبَ عَلَى الإمام أنْ يجبرهم على الحَجِّ اِن شاؤوا واِنْ أبوا فانّ هذا البيت وضع للحجّ»

“Əgər camaat həccdən əl çəksə, istəsələr də, istəməsələr də onları həcci ziyarət etməyə məcbur etmək imama vacibdir. Çünki bu ev Həcc ziyarəti üçün tikilib”.

İmam (r.ə) kitab və sünnədən istifadə edərək, Həcc ibadətinin müxtəlif cəhətlərini xalqa öyrətdi. Böyüklərdən birinin sözü ilə desək, müasir əsrin Həcc ibadətini iqamə etdi. İmam (r.ə) çıxışlarının birində buyurur:

“Beytullahul-Həram və Kəbeyi-Müəzzəm zəvvarlarını bağrına basmaqla onları siyasi təcrid və ayrılıqdan uzaqlaşdırıb, İbrahimi və Məhəmmədi həccə tərəf sövq edib, onlara yeni bir həyat bəxş edib, şərqin və qərbin bütlərini sındırıb, müşriklərlə qiyamın məna və həqiqətini çatdırır.

İmam (r.ə) qeyd olunan xüsusiyyətləri özündə ehtiva etməyən həcci həqiqi həcc hesab etmir və buyurur:

“Ruhsuz, hərəkətsiz, qiyamsız, bəraətsiz, vəhdətsiz, küfr və şirkə qalib gəlməyən həcc həqiqi həcc deyildir”.

İmamın (r.ə) fikrini izah etmək üçün mövzunu üç müstəqi mənada anlaya bilərik.

a) İbrahimi Həccin Mənəvi Cəhəti

İbrahim həccinin ən əsas ölçülərindən biri onun mənəvi və irfani tərəfidir. Həcc ilahi məkanın aşiqləri və dostlarının birləşib Allahın hüzuruna daxil olma vaxtıdır. İmam Rza (ə) həccin ilk xüsusiyyətini qeyd edir və buyurur:

«عِلَّه الحجِّ الوِفادَه اِلَی الله».

“Həcci vacib edən Allah-Təalaya doğru edilən mənəvi səfərdir.”

“İmam (r.ə) bu haqda buyurur: “ Buna diqqət yetirin ki, həcc iş və ya təhsil səfəri deyil. Allah üçün edilən səfərdir. Siz Allahın evinə gedirsiniz. Yerinə yetirdiyiniz bütün əməllər Allah xatirinə icra edilməlidir. Bu səfər Allahla əhd-peyman deməkdir.”

Bu söz məsumun sözündən götürülüb. İmam Əli (ə) buyurur:

«الحاجّ وَالْمُعْتَمِر وَفْدُ الله وَحَقّ عَلَی الله تعالی أن یُکْرِمَ وَفْدَهُ وَیُحبّوه بِالْمَغْفِرَة».

Tərcüməsi: “Həcc və ya ümrə ziyarəti edənlər Allahın hüzuruna gələnlərdir. Onu ziyarətə gələnlərə ehtiram göstərmək və onları bağışlayaraq sevgisini bildirmək uca Allahın haqqıdır.”

Həccin mənəvi ölçüsü digər ibadətlərlə müqayisədə aydın olur. Həccin özünəməxsus əməlləri ilə ruhun tərbiyəsində və mənəvi dərəcələrin yüksəldilməsində təsirli olan xüsusi çətinlikləri vardır. Vətənini tərk etmək, malını tərk etmək, irfani mərtəbələrə çatmaq üçün əhd-peyman təzələmək, arzu və istəklərindən, nəfs və xudbinlikdən (təkəbbür) üz döndərmək və s. həmin çətinliklərdəndirlər.

İmam (r.ə) həccin mənəvi tərəflərini qeyd edərək buyurdu:

“Hörmətli zəvvarlar, diqqətli olsunlar ki, öz əməllərində Allahın razılığı istəyindən başqa heç nə olmasın. Həccin mənəvi tərəfləri çoxdur. Əsas odur ki, zəvvar haraya getdiyini və kimin dəvətini qəbul etdiyini bilsin. Qonağın kim və bu qonaqlığın ədəbinin nə olduğunu bilərək, istənilən xudbinliyin təqvaya zidd olduğunu, bunun

Allaha hicrətdən fərqli olduğunu və həccin mənəviyyatında nöqsan doğurduğunu anlamalıdır.”

Həcc nəfsin tərbiyəsi, daxili və xarici şeytanlarla döyüş meydanıdır. Əməl və ibadətlərin hər biri mənəvi zənginliyə, firavanlığa, əxlaqi fəzilətlərə yiyələnməyə doğru bir addımdır. Əslində Həcc insanın zülmətdən işığa qaçmasıdır. İmam Baqir (ə) mübarək “Əz-Zariyat” surəsinin 50-ci ayəsində işlənən “فَفِرُّوا إِلَی اللَّهِ” ayəsinin təfsirində belə buyurur:

“Zülmdən həccə”; "Allaha qaçın"; Yəni qaranlıqdan uzaqlaşıb, Həcc ziyarətinə gedin.

Qurani-Kərim Həccin əməllərindən biri olan Qurban kəsməyin mənasının təqvaya çatmaq olduğunu bildirərək, buyurur:

لَنْ يَنَالَ الله لُحومُهَا وَلاَ دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَی مِنْكُمْ.

“Bu qurbanların əti və qanı heç vaxt Allaha çatmır. Lakin Allaha çatan təqva və imandır”.

İslami rəvayətlərdə həccin mənəvi yükü elədir ki, onsuz həccin heç bir mənası yoxdur. Bu insani xüsusiyyətlərə əhəmiyyət verməyən şəxsin həcc əməlləri düzgün deyil.

Həcc mərasimində bir şəxs İmam Səccada (ə) dedi: “Biz hacılar çoxuq. Gör nə qədər çox zəvvar var! İmam Səccad (ə) buyurdu:

“Nalə edənlər çoxdur. Zəvvarlar isə az!

Həcc insanın özünü təkmilləşdirməsi və əxlaqi fəzilətləri inkişaf etdirməsi üçün yaxşı fürsətdir.

Hazırki dövrdə olan İbrahim həcci dirçəldən İmam (r.ə), həccin mənəvi məqsədlərinə çatmaq üçün əməllərin icrasının düzgün yerinə yetirilməsinin vacibliyini vurğulayaraq, buyurur:

“Əbədi həyatın sərmayəsi olan, insanı tövhid və paklıq üfüqünə yaxınlaşdıran həccin mənəvi dərəcələri həccin ibadət göstərişləri düzgün və layiqli şəkildə yerinə yetirilməsə hasil olunmayacaq.

İmam (r.ə) buyurur ki, istər siyasi, istərsə də sosial baxımdan Həccin digər xüsusiyyətlərinin də hasil olması Həccin mənəvi tərəflərinin həyata keçməsindən asılıdır. Onun mənəvi və ilahi əməlləri həyata keçirilmədikcə, uca Allahın dəvətinə cavab verilmədikcə, uca Allahın astanasına çatmaq üçün özünü məhrum etmədikcə, onun siyasi və ictimai cəhətləri hasil olunmayacaq. Allahın dəvətini qəbul edib “Ləbbeyk” deyənlər şirki inkar etmək üçün haqqın bütün mərtəbələrini ziyarət edin və şirkin ən böyük qaynağı olan özünüzdən uca Allaha doğru hicrət edin...

“Əgər mənəvi cəhətlər unudulursa, ruhunuzun şeytanın caynağından xilas ola biləcəyini düşünməyin. Özünüzün və dünyəvi arzularınızın əsarətində olsanız Allah yolunda cihad edib, onun müqəddəsliyini müdafiə edə bilməzsiniz.

b) İbrahimi Həccin İctimai Cəhətləri:

İbrahimi Həcci qeyri-İbrahimi həccdən fərqləndirən ən mühüm cəhətlərindən biri də həccin ictimai cəhətidir.

İslam ictimai bir din olduğundan, bu dində çıxarılan hökmlər, hətta fərdi şəkildə icra edilsə belə, ictimai ölçüdən kənar deyildir. Qurani-Kərim bu barədə buyurur:

”وَأَذِّنْ فِی النَّاسِ بِالْحَجِّ یَأْتُوکَ رِجَالاً وَعَلَی کُلِّ ضَامِرٍ یَأْتِینَ مِنْ کُلِّ فَجٍّ عَمِیقٍ * لِیَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَیَذْکُرُوا اسْمَ اللهِ فِی أَیَّامٍ مَعْلُومَاتٍ“

Tərcümə: “İnsanları həccə çağır ki, onlar sənin yanına (istər) piyada və (istərsə də) hər uzaq yoldan yollanan hər çür arıq (yorğun-arğın) dəvələr üstündə (süvari olaraq gəlsinlər. Belə ki, öz mənfəətlərinin şahidi olsunlar və məlum günlərdə Allahın onlara ruzi verdiyi (dördayaqlı) heyvanların üstündə (onları qurban kəsərkən) Onun adını çəksinlər (bismillah desinlər).” (Həcc surəsi, 27-28-ci ayələr)

Yuxarıdakı ayədə həccin dünyəvi və axirət faydalarının olduğu açıq şəkildə bildirilir, çünki “fayda” sözünün həddi-hüdudu yoxdur. O, bütün mənəvi və maddi, fərdi və ictimai nemətləri ehtiva edir. İmam Sadiqdən (ə) nəql olunur ki, o həzrət buyurdu: ““Dünya mənafeyi və axirət mənafeyi hər ikisini ehtiva edir.”

Qurani-Kərimin başqa başqa bir ayəsində buyurulur:

جَعَلَ اللهُ الْکَعْبَةَ الْبَیتَ الْحَرام قِیاما لِلنّاس

Tərcümə: “Allah, müqəddəs ev Kəbəni insanlar üçün bir dayaq etdi.”

«قیاما للناس» ayəsinin geniş mənasına görə müsəlmanlar öz işlərini bu evin sahibinə pənah gətirərək, həccin qurucu nizamı əsasında təşkil edə bilərlər. İmam Rza (ə) söhbətlərindən birində həccin zəngin faydaları və onun dini-ictimai cəhətləri barəsində bəhs etmişdir. İmam Rza (ə) onun mənəfi faydaları barəsində qeyd etdikdən sonra, onun mənəvi cəhətlərindən də bəhs edərək demişdir:

“Bu səfərdə zəvvar öz əməllərini təzələməyə, nəfsini təqvaya məcbur etməyə və fəsaddan qorumağa müvəffəq olur. Bu səfər şərq və qərb, su və quru əhli üçün xeyir və bərəkət mənbəyidir.

Ümumiyyətlə, İbrahimi həccin ictimai ölçülərini bir neçə istiqamətdə araşdırmaq olar:

1. Müxtəlif Millətlərin Tanınması və Potensiallarının Qiymətləndirilməsi:

Həcc mövsümü müsəlmanların bir-birini tanıması və ünsiyyət qurması üçün ən uyğun və ən yaxşı fürsətdir. İmam Sadiq (ə) həccin şəri səbəbi ilə bağlı sualın cavabında buyurur:

"Allah insanları yaratdı... Bu, onların dini əmrləri və dünyəvi mənafeləri ilə təyin olunmuşdur. "Beləliklə də, Həcc ziyarətini izah etdi ki, şərq və qərb xalqları bir araya gəlsinlər və bir-birlərini tanısınlar". Həcc hər il Ümumdünya Müsəlman İcmasının mərkəzidir və burada ictimai təqdimatlar keçirilir. İmam (r.ə) bu barədə buyurur:

"Həcc İslam xalqlarını tanıtmaq üçün ən yaxşı yerdir. Burada müsəlmanlar dünyanın hər yerindən öz dindar və İslami qardaş və bacıları ilə tanış olurlar. Təbii ki, bu tanışlıq və bilgi İslam ümmətinin problemlərini öyrənmək üçün əsas verir."

İmam (r.ə) buyurur: "Həcc bir il ərzində müsəlmanların problemlərini öyrənmək və onları həll etməyə çalışmaqdır. Buna görə də tarix boyu, hətta zülm dövrlərində də xəlifələr və sultanlar müsəlmanlara İslam hökmlərini dərc etməyə icazə verməmişlər. Onlar bu fürsətdən məsum İmamlar (ə) və böyük din alimləri ilə əlaqə saxlayıb, özlərinin fikri və mədəni problemlərini həll etmək üçün istifadə edirdilər.

2. Müsəlmanlar Arasında Vəhdətin Möhkəmləndirilməsi:

İslamın ictimai hökmləri arasında bəlkə də “vəhdət” qədər müzakirə olunan mövzu azdır. Qurani-Kərimdə vəhdətin zəruriliyi, ixtilaf və parçalanmadan çəkinmək barəsində onlarla ayə mövcuddur. Burada isə yalnız 2 mövzu barədə qeyd ediləcək.

Qurani-Kərim qəlblər arasında vəhdət və bağlılığı ilahi nemət hesab edərək buyurur:

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ الله جَمِيعا وَلاَ تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ الله عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانا وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنْ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا.

Tərcümə: “Hamılıqla Allahın ipinə möhkəm sarılın və firqələrə bölünüb ayrılmayın! Allahın sizə verdiyi nemətini xatırlayın ki, siz bir-birinizə düşmən ikən O sizin qəlblərinizi (İslam dini ilə) birləşdirdi və onun neməti sayəsində bir-birinizlə qardaş oldunuz. Siz oddan olan bir uçurumun kənarında ikən, o sizi oradan xilas etdi.” (Ali İmran surəsi, 103-cü ayə)

Həmçinin, Qurani-Kərim təfriqə və ixtilafın şiddətli cəzasını nəzərdə tutaraq buyurur:

وَلاَ تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمْ الْبَيِّنَاتُ وَأُوْلَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ.

Tərcümə: “(Allah tərəfindən) açıq-aydın dəlillər gəldikdən sonra, bir-birindən ayrılan və ixtilaf törədən kəslər kimi olmayın! Onlar böyük bir əzaba düçar olacaqlar.” (Ali İmran surəsi, 105-ci ayə)

Qurani-Kərim birliyi İslam ümmətinin ixtiyar və izzət səbəbi, parçalanma isə zəiflik və acizlik səbəbi hesab edərək, belə buyurur:

وَاَطِيعُوا اللهَ وَرَسُولَه وَلاَ تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ.

Tərcümə: "Allaha və Onun Peyğəmbərinə itaət edin. Bir-birinizlə çəkişməyin, yoxsa qorxub zəifləyər və gücdən düşərsiniz."

Tarix boyu imperialist siyasətlərdən biri də insanlar arasında parçalanma yaratmaqla, idarəçilik etmək olub. "Parçala və hökm et" şüarı həmin şeytani hiylələrdən biridir. İslam bu müstəmləkəçilik siyasətinə qarşı durmaq üçün İslam birliyini müvəqqəti bir taktika və vəzifə kimi deyil, sabit bir strategiya və prinsip kimi təqdim etmişdir. Bu barədə Qurani-Kərim buyurur:

اِنَّمَا الْمُؤمِنُونَ اِخْوَه؛

Tərcümə: "Həqiqətən, möminlər qardaşdırlar." (Əl-Hucurat surəsi, 10-cu ayə)

Müsəlman qardaşlığı bir-biri ilə birlik tələb edir. Bir çox məsumların söhbətlərində İslam ümmətinin birliyi məsələsi gündəmə gətirilmişdir. Əli (ə) buyurur: "Əksəriyyətlə olun ki, Allahın əli camaatla olsun. Sürüdən uzaq olan qoyun səhrada qurda yem olduğu kimi, xalqdan ayrılmaqdan və təfriqədən çəkinin. Xalqdan ayrı qalmaq şeytanın xeyrinədir. İndi bu məsələnin əhəmiyyətini başa düşdükdən sonra sual yaranır ki, bu ciddi məsələyə nail olmaq üçün hansı fəsil Həcc mövsümündən və hansı yer Məkkədən daha yaxşıdır?

İbrahimi həccin carçısı olan İmam (r.ə) bu barədə buyurur:

“Müqəddəs İslam və Qurani-Kərimin təkid etdiyi bu birlik geniş dəvət və təbliğat yolu ilə əldə edilməlidir. Məkkənin dəvət və təbliğatının mərkəzi, İbrahim Xəlilullah (ə) və Məhəmməd Həbibullahla (s) başlayan və axır zamanda Bəqiyyətullahla (ə) sona çatan Həcc ziyarəti müsəlmanların toplanışı zamanıdır.

İbrahim Xəlilullaha (ə) xitab olunur ki, insanları həccə dəvət etsin ki, onlar dünyanın hər guşədən gəlib öz mənafelərinə şahid olsunlar. Bu, cəmiyyətin marağındadır. Siyasi, sosial, iqtisadi və mədəni maraqlar...

İmam (r.ə) həcc mövsümündə müsəlmanlar arasında birliyin möhkəmlənməsini ilahi vəzifələrdən biri hesab edir və buyurur:

Diqqət etmək lazımdır ki, bu müqəddəs torpaqda hər il uca Allahın əmri ilə təmin edilən bu böyük ziyarət siz müsəlman millətlərinin üzərinə İslamın müqəddəs məqsədləri yolunda pak şəriətin ali məqsədlərini həyata keçirməyə, müsəlmanların tərəqqisi, İslam ümmətinin birliyi üçün çalışmağa vadar edir.

İmam (r.ə) İslam ümmətinin vəhdətinin kölgəsində müqəddəs Həcc toplanışında məzlumlar üçün cəbhə yaratmağa çalışırdı. O, deyirdi:

“Bu böyük ümmətin vəzifələrindən biri də İslam xalq və cəmiyyətlərini kəlam birliyinə dəvət etmək və müsəlmanların təbəqələri arasındakı ixtilafları aradan qaldırmaq idi. Natiqlər, natiqlər, yazarlar bu həyati vacib məsələdə hərəkətə keçməli, cəbhənin birliyi ilə söz birliyi ilə şər qüvvələrin, yadellilərin, müstəmləkəçilərin, istismarçıların əsarətindən çıxacaq məzlumlar üçün bir cəbhə yaratmağa çalışmalı, "La ilahə illəllah" şüarı və İslam qardaşlığı ilə problemlərə qalib gəlməlidirlər.

3. Müsəlmanların İşləri ilə Məşğul Olmaq

Müsəlmanın ən mühüm və əsas vəzifələrindən biri müsəlmanların işləri ilə məşğul olmaqdır. Allahın Elçisindən (s) belə nəql edilmişdir:

«مَنْ أصْبَحَ لا يَهْتَمّ بأموُر الْمسلِمِين فَلَيْسَ بِمُسْلِمٍ»

“Səhər yuxudan duran və müsəlmanların işlərinə əhəmiyyət verməyən şəxs müsəlman deyil.”

Hədisin mənası budur ki, əgər bir müsəlman müsəlmanların arasında yaşayarsa və onlara xidmət etməzsə, o, müsəlman hesab olunmur və yaddır.

Məhz buna əsaslanaraq Sədi deyir: “Ariflər deyiblər ki, qardaşın zindanında olan qardaş nə onun qardaşıdır, nə də onun yaxınıdır.”

Əlbəttə ki, bütövlükdə müsəlmanların işlərinin qayğısına qalmaq insanlar arasında islahat aparmaq, insanların ehtiyaclarını ödəmək və onlara fayda vermək digərlərinə bir nümunədir. Bu məqsədin geniş miqyasda reallaşmasının Həcc mərasimində mümkün olduğu göz qabağındadır. İmam Xomeyni (r.ə) bu haqda buyurur:

“Artıq Həcc mövsümü yetişdiyindən və müqəddəs “Beytullahul-Hərəm” Allahın evi olduğundan dünyanın hər yerindən müsəlmanlar Allahın evini ziyarət etməyə gəliblər. Həccin şərafətli əməlləri zamanı bu böyük ümmətin ən böyük fəlsəfələrindən birini nəzərə alaraq, İslam ölkələrinin ictimai-siyasi vəziyyətinə diqqət yetirmək, din qardaşlarınızın çətin vəziyyətindən xəbərdar olub, İslam

vəzifəsi və vicdanı çərçivəsində onları həll etməyə çalışmaq lazımdır. Müsəlmanların qayğısına qalmaq İslamın mühüm vəzifələrindən biridir.”

İmam Xomeyni (r.ə) müsəlman ümmətinin problemlərinin, xüsusilə də, Fələstin məsələsinin həllini zəvvarların ciddi və mühüm vəzifəsi hesab edərək, buyurur: “Bu gün müsəlmanların ilk qibləsi Yaxın Şərqin xərçəng şişi olan İsrailin əlinə keçib. Bu gün o, əziz fələstinli və livanlı qardaşlarımızı var gücü ilə əzərək, onları öldürür. Bu gün İsrail hər şeytani vasitə ilə parçalama siyasəti yürüdür. Hər bir müsəlmanın İsrailə qarşı silahlanması lazımdır. Bu gün bizim müsəlman Afrika ölkələri ABŞ və digər əcnəbilərin və onların əlaltılarının boyunduruğu altındadır. Bu gün müsəlman Afrikası zülm səsini daha çox ucaldır. Həcc fəlsəfəsi bu məzlumların hayqırtılara cavab verməlidir.

İmam (r.ə) buyurur: “Fələstin İslam torpağını İslamın və bəşəriyyətin qatı düşməni olan sionizmin pəncəsindən azad etmək üçün bir çarə tapın.”

4. Mədəni Fikir Mübadiləsi və Məşvərət

İslamda məşvərətin xüsusi yeri vardır. Qurani-Kərimdə “Şura” adlı bir surə mövcud olmaqla yanaşı, bu məsələ barəsində 3 ayə də var. Allah-taala peyğəmbərinə (s) ictimai məsələlərdə insanlarla məsləhətləşməyi tapşırır və buyurur:

وَشاوِرْهُمْ فِی الأَمْر

Tərcümə: “İşlərində onlarla məsləhətləş”

Qurani-Kərimin başqa bir ayəsində isə möminlərin sifətlərindən birini məşvərət hesab edərək buyurulur:

وَاَمْرُهُمْ شُورى بَيْنَهُم

“Möminlər öz işlərini bir-biri ilə məsləhətləşərək görürlər.”

Ayələrdən əlavə, İmamların (ə) məşvərət haqqında çoxlu rəvayətləri vardır. Onlardan birində sözləri uzatmamaq üçün onların hamısını qeyd etməkdən çəkinin deyə buyurulur. İslam Peyğəmbərinin (s) buyurduğu bir rəvayətdə deyilir:

« اذا كان امراؤكم خياركم واغنياؤكم سمحاءكم وأمركم شورى بينكم فظهر الأرض خير لكم من بطنها واذا كان امراؤكم شراركم واغنياؤكمبخلاءكم ولم يكن امركم شورى بينكم فبطن الارض خير لكم من ظهرها».

Tərcümə: “Hökmdarlarınız sizə qarşı xeyirxah davransalar, varlılarınız səxavətli olsalar və əməllərinizi məşvərətlə yerinə yetirsəniz yerin üzü sizin üçün yerin altından daha xeyirlidir. Amma əgər hökmdarlarınız sizinlə pis rəftar etsələr, varlılarınız xəsis olsalar və işlərinizi məsləhətləşərək görməsəniz, yerin altı sizin üçün yerin üstündən daha yaxşıdır.”

Əli (ə) özünü məşvərətə ehtiyacsız saymayaraq buyurur:

«فلا تكفّوا عَنْ مَقَالة باحق أو مشورة بعدل»

“Doğru danışmaqdan və ədalətlə məsləhətləşməkdən çəkinməyin”. İslam cəmiyyətinin üzvlərinin vəzifəsi bəlli olur.

Müvafiq olaraq, hər bir hökumət, öz məqsədlərinə çatmaq üçün digər dövlət qurumları ilə yanaşı, məsləhətləşmələr aparan, qanunvericilik vəzifəsi daşıyan qanunverici orqana da malikdir. Bundan əlavə, Nazirlər Kabinetində bir çox qanun layihələri və qanunlar müzakirə olunur. İslam xalqları səviyyəsində və vahid İslam xalqının sözləri ilə desək, məsləhətləşmə və mübadilə müasir və dinamik şəkildə aparılmalıdır. Buna işi yerinə yetirmək üçün Həcc mövsümündən daha yaxşı vaxt

və böyük Həcc ziyarətindən daha yaxşı məkan yoxdur. Müxtəlif xalq və millətlər bu müstəsna fürsətdən yararlana və ən son faydalı təcrübələrini müsəlmanlarla bölüşə, ekspert rəyi ilə zəif və güclü tərəfləri müəyyən ed bilərlər. Belə olan halda, İllik görüş və fikir mübadiləsinə dair beynəlxalq konfrans öz həqiqi formasını alır. Həcc böyük bir mədəniyyət qurultayına çevrilə bilər. İslam dünyasının mütəfəkkirləri Məkkə və Mədinədə yaşadıqları günlərdə bir araya gələrək öz düşüncə və təşəbbüslərini başqalarına təqdim etməlidirlər.

İmam Sadiq (ə) həccin faydalarından birini də məşvərət və mədəni mübadilə hesab edir və buyurur:

« فجعل فيه الاجتماع مِنَ الشرق والغرب وليتعارفوا و... لتعرف آثار رسول الله صلىاللهعليهوآله وتعرف اخباره ويذكر وَلا ينسى»

Tərcümə: “Həcc mərasimi Şərq və Qərb xalqlarının icmasını yaratdı ki, peyğəmbərin (s) işləri və xəbərləri məlum olsun. İnsanlar onları xatırlayıb, heç vaxt unutmasınlar”. Sonra isə belə buyurur:

“Əgər hər bir millət və xalq yalnız öz ölkəsini düşünsə və yalnız yaşadığı məmləkətinin qayğısına qalsa hamısı məhv olarlar və ölkələri viran qalar. Onların planları alt-üst olar və əsl xəbərlər pərdə arxasında qalar.

İmam (r.ə) bu barədə buyurur: “Dünyanın hər yerindən möhtərəm zəvvarları bir yerə toplayın. İslamın mənafeyi və müsəlmanların problemləri haqqında fikir mübadiləsi aparın. Problemlərin həlli və müqəddəs İslam idealına çatmaq yolunda lazımi qərarlar qəbul edin və bütün İslam millətləri və məzhəbləri arasında vəhdət yollarını araşdırın.”

İmam (r.ə) buyurur: “Bu müqəddəs həcc toplanışda birinci iş İslam dininin siyasi məsələləri, ikinci iş İslam ölkələrinin xüsusi məsəslələri ilə bağlı fikir mübadiləsi aparmaq, fürsətdən istifadə edərək, müsəlman qardaşlarının ölkəsində nə baş verdiyindən xəbərdar olmaqdır.

5. Yaxşılığı Əmr Edib, Pislikdən Çəkindirmək Vəzifəsinin İcrası

Həccin ictimai xüsusiyyətlərindən biri də, İctimai məsuliyyət və milli nəzarəti yerinə yetirmək, əmr be məruf (yaxşılığı əmr etmək) və nəhy əz münkər (pislikdən çəkindirmək) dir. Əmr be məruf və nəhy əz münkər fərdi, kiçik və əsassız məsələlərə aid edilmir. Bu, İslamın bu vəzifəyə arxalanması və onu vurğulaması ilə əlaqəlidir. Keçmişin verdiyi sərt məzəmmət göstərir ki, İslamın baxışı təkcə şəxsiyyəti islah etmək, insanların danışıq tərzini dəyişməklə bağlı deyil. Bunlara əlavə olaraq, İslami proqramların başında cəmiyyətin islahatı dayanır. Quran bu ciddi vəzifəni yerinə yetirən bir milləti tərifləyərək belə buyurur:

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنْ الْمُنكَرِ وَ تُؤْمِنُونَ بِالله

Tərcüməsi: “(Ey müsəlmanlar!) Siz insanlar üçün ortaya çıxarılmış ən yaxşı ümmətsiniz, (onlara) yaxşı işlər görməyi əmr edir, pis əməlləri qadağan edir və Allaha inanırsınız.” (Ali İmran surəsi, 110-cu ayə)

Müsəlmanların ümmət olmağının ən yaxşı meyarı budur ki, “əmr be məruf” və “nəhy əz münkər” edib, Allaha iman gətirələr. Bu məsələnin əhəmiyyəti barədə imam Əlinin (ə) onu bütün xeyirxah əməllərdən üstün tutması və aşağıdakı sözü deməsi kifayətdir:

«اعمال البرّ کلّها و الجهاد فی سبیل‌الله عند الأمر بالمعروف و النهی عن المنکر الا کنفثة فی بحر لجّیّ».

“Allah yolunda cihad və bütün yaxşı işlər “əmr be məruf” və “nəhy əz münkər” in qarşısında geniş dənizi üfürməkdən başqa bir şey deyildir.

İmam Baqir (ə) bunu əməllərin bünövrəsi və digər işlərin əsası hesab edir və buyurur:

«ان الأمر بالمعروف والنهى عن المنكر سبيل الأنبياء ومنهاج الصلحاء وفريضة عظيمة بها تقام الفرائض».

“Yaxşılığı əmr edib, pislikdən çəkindirmək peyğəmbərlərin və əməlisalehlərin yoludur. "Bu, böyük bir vəzifədir. Digər vəzifələri onun işığında yerinə yetirilir.”

İslam dininin əziz peyğəmbəri (s) buyurur:

« اِذا اُمّتی تَواکَلَتْ الأمْر بِالْمَعْرُوف وَالنّهی عَنِ الْمُنْکَر فلیأذنوا بوقاع مِنَ اللّه».

“Mənim ümmətim nə vaxt ki, “əmr be məruf” və “nəhy əz münkər” dən əl çəksə, o zaman Allaha qarşı müharibə elan ediblər.”

İbrahimi həcc bu ilahi vəzifənin yerinə yetirilməsinə zəmin yaradan bir ziyarətdir. Hansı ümmət bu əzəmətli Həcc camaatından daha əfzəldir və hansı imkan və şərait bu mühüm vəzifəni geniş miqyasda yerinə yetirməyə daha layiqdir?! İmam (r.ə) öz mesajlarında bu məqamı qeyd etmişdir:

“İstənilən ölkədən bu icmada iştirak edən alimlərin millətləri oyandırmaq üçün fikir mübadiləsi apararaq əsaslandırılmış bəyanatlar vermələri və onları vəhy mühitində müsəlman ümməti arasında, eləcə də öz aralarında yaymaları lazımdır. Qayıtdıqdan sonra isə, bunu öz ölkələrində nəşr etsinlər ki, İslam ölkələrinin rəhbərlərindən islam üçün hədəflərini təyin etməyi, ixtilafları bir kənara qoyub müstəmləkəçilikdən qurtulmaq üçün bir çarə düşünməyi xahiş etsinlər.”

İmam (r.ə) buyurur: “Bu fürsəti dəyərləndirərək, böyük ruhanilər və həcc təbliğatına məsul şəxslər inqilab təcrübələrinin çatdırılmasında, Quran hökmləri çərçivəsində siyasi xəttin təqdim edilməsində və İslam ruhanilərinin xalqa rəhbərlikdə böyük rolu olmasında mühüm vəzifəni ifa etməlidirlər.

İbrahimi Həccin Siyasi Cəhətləri

İbrahimi həccin mühüm xüsusiyyətlərindən biri də onun siyasi cəhətidir. İbrahimi həcc ilə qeyri-İbrahim həccinin bəlkə də ən mühüm fərqi həccin siyasi ölçüsüdür ki, təəssüf ki, bir çox müsəlmanlar bundan qəflətdədirlər. İmam (r.ə) həzrət İbrahimin həccini dirçəltmək üçün öz bəyanat və çıxışlarında həmişə bu məsələdən bəhs etmiş və müxtəlif hallarda onun həyata keçirilməsini vurğulamışdır. O, bu ciddi məsələnin diqqətdən kənarda qalmasını qlobal imperializmin təbliğat sui-qəsdinin nəticəsi hesab edir və deyir:

“Onun bütün cəhətləri (Həccin) sırasında ən çox tərk edilmiş və diqqətdən kənarda qalanı bu böyük mərasimin siyasi ölçüsüdür ki, xainlər onun tərk edilməsi üçün çalışmış və bundan sonra da çalışacaqlar.

İmam (r.ə) buyurur: “Təəssüf ki, yalnış təbliğatın əhatə dairəsi o qədər geniş olmuşdur ki, müsəlman cəmiyyətində hər hansı ictimai və siyasi məsələyə qarışmaq din xadimlərinin və din alimlərinin vəzifələrinə ziddir. Siyasətə qarışmaq isə bağışlanmaz günahdır. Bu geniş təbliğatı və həccin siyasətdən ayrılması zehniyyətini nəzərə alaraq, İmam həcc və siyasət arasındakı əlaqəni açıq şəkildə bəyan etdi və dedi:

“Həcc, doğulduğu gündən onun siyasi ölçüsü dini ölçüsündən heç də az əhəmiyyət kəsb etmir. “Siyasi ölçü, siyasətdən əlavə, həm də ibadətdir”. İmamın təkidi o dərəcədədir ki, siyasətsiz həcc əməlini həcc hesab etmir və buyurur:

“Həcc ilahi elmin mərkəzidir. Onun mühtəvasından İslam siyasətinin məzmununu həyatın bütün sahələrində axtarmaq lazımdır. Bəs necə etməli və bu böyük qəmi necə daşımalıyıq ki, həcc də Quran kimi tərk edilib. Necə ki, həyat, kamal və camal kitabı olan Quran bizim yaratdığımız hicablarla qapadılıb. Yaradılış sirlərinin bu xəzinəsi əyri zehnimizin qəlbində basdırılaraq gizlədilib. Bəşəriyyətin dili və onun hər bir həyat fəlsəfəsinin hidayəti dəhşət, ölüm və məzar dili səviyyəsinə endirilib. Həcc də eyni aqibətlə qarşılaşıb. Hər il Məkkəyə gedən milyonlarla müsəlmanın taleyi həzrət peyğəmbərin (s), həzrət İbrahimin (ə), həzrət İsmailin (ə), həzrət Həcərin (s.ə) yolunun ayaq izlərindən keçir. Amma həzrət İbrahim (ə) və həzrət Məhəmmədin (s) kim olduğunu və nə etdiklərini soruşan yoxdur. Onların məqsədi nə idi? Bizdən nə istəyiblər? Sanki ağlına gəlməyən yeganə şey budur. Şübhəsiz ki, ruhsuz, hərəkətsiz, qiyamsız, vəhdətsiz küfr və şirki məhv etməyən həcc qəbul deyildir”.

İmam (r.ə) İbrahimi və Məhəmmədi həccin yerinə yetirilməsini bir növ siyasi hərəkat olan məsumluğa bağlılıq hesab edir və buyurur:

“Bu zamanda zəvvarların dini vəzifəsidir ki, danışan kəslərdən müsəlmanların arasında ixtilaf düşməsinə səbəb olacaq bir şey eşitsələr, onu inkar etsinlər. Kafirlər və onların rəhbərlərindən üz döndərməyi özlərinin ən böyük vəzifəsi hesab etsinlər ki, hacc əməlləri həzrət İbrahim (ə) və həzrət Məhəmmədin (s) buyurduğu həccə müvafiq olsun.

Bəziləri təsəvvür edə bilər ki, həccin siyasi cəhəti Böyük İslam İnqilabının rəhbəri İmam Xomeyninin (r.ə) təşəbbüsüdür və tarixi keçmişi yoxdur. İmam Xomeyni (r.ə) cəhalət, qəflət, Quran və hədis bilgisizliyindən qaynaqlanan bu yanlış təsəvvürü rədd edərək buyurur:

Həcc siyasəti bizim yaratdığımız siyasət deyil. Həcc İslam siyasətidir. Əvvəldən biz Həcc ziyarətini olduğu kimi yerinə yetirməyi əsas götürmüşük. Peyğəmbər (s) Kəbədəki bütləri sındırdığı kimi, biz də bütləri sındırmalıyıq və bizim dövrümüzdə olan bu bütlər o zamandan daha uca və daha pisdir.

Həccin siyasi cəhətləri aşağıdakılardan ibarətdirlər:

a) Müşriklərdən Uzaqlaşmaq

Həccin siyasi ölçüsünün ən mühüm tərəfi müşriklərdən uzaqlaşmaqdır. İmam (r.ə) bunu isbat edərkən İbrahimi və Muhəmmədi dininin ənənəsinə sadiq qalmış və ona əməl etməyi vacib hesab etmişdir. Qurani-Kərim Kəbənin tikilməsi fəlsəfəsini tövhid və şirki rədd etməyə çağırış kimi qiymətləndirir və buyurur:

وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لاَ تُشْرِكْ بِى شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِى لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ.

Tərcüməsi: “(Ya Rəsulum!) Yadına sal ki, o zaman İbrahimə Kəbənin yerini bildirib belə buyurmuşduq: “Mənə heç bir şeyi şərik qoşma, evimi təvaf edənlər, namaza duranlar, rüku edən və səcdəyə qapananlar (namaz qılanlar) üçün (bütlərdən) təmizlə!”

İmam (r.ə) bu ayənin təfsirində buyurur: “Bu bütün pisliklərdən paklanmaq deməkdir. O günahların ən böyüyü isə “Kərimə” ayəsinin əvvəlində qeyd olunan şirkdir.

Amma Allahın Peyğəmbərə (s) verdiyi əmr belədir:

وَأَذَانٌ مِنْ اللهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الأَكْبَرِ أَنَّ اللهَ بَرِىءٌ مِنْ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ....

“Bu, Allah və Onun Peyğəmbərinin Həcc Əkbər günü geniş ictimaiyyətə elanıdır ki, Allah onu müşriklərə nifrət etmək üçün göndərmişdir.”

İmam (r.ə) söhbətinin davamında buyurur: ““Hansı ev Kəbədən daha ləyaqətlidir?! Ora təhlükəsizlik, paklıq və məsumluq evidir. Orada heç bir zorakılıq, zülm, istismar, köləlik, alçaqlıq və namərdlik yoxdur. Təcrübədə və sözdə, ilk əhdin yenilənməsində müxtəlif tanrıların və ağaların bütləri qırılmalıdır. Böyük həcc günündə Allah və onun peyğəmbərinin (s) siyasi hərəkatının ən mühüm və ən böyük xatirəsi canlı qalsın və təkrar olunsun. Çünki peyğəmbərin (s) sünnəsi və bəraət bəyanı köhnələ bilməz. Kimsə deyə bilər ki, müşriklərə bəraət elanı peyğəmbərin (s) dövründə həyata keçirilən siyasi bir manevr idi və peyğəmbərin (s) zamanında həyata keçirilib. İndiki dövrdə həmin siyasi manevrlərin aparılmasının səbəbi nədir? Bu şübhə ilə bağlı İmam buyurur:

“Müşriklərə nifrət şüarı hansısa bir zamana xas deyil. Bu nizam əbədidir.”

Sual etmək olar ki, həcc mövsümündə müşriklərə nifrətin elan edilməsi zalımlara nə zərər verir və bunun İslam ümmətinə nə faydası var? İmam bu suala cavab olaraq buyurur: “Bu, Səudiyyənin neft klapanlarının bağlanmasından sonra Məkkə və Mədinənin yürüşüdür. Məkkə və Mədinədə bəraət yürüşləri sovet və amerikan əlaltılarının məhvi ilə başa çatır.”

İslamın Gücünün Nümayişi

Müşriklərə nifrət elan etmək İslam düşmənlərinə balta vurmaqla yanaşı, İslamın qüdrətinin nümayişi və İslam ümmətinin kollektiv paradıdır. Əli (ə) buyurur:

«الحج تقويه للدين»

“Həcc dinin möhkəmlənməsidir.” Allah İslam dinini gücləndirmək üçün həcci şəri elan etdi. Həccdən olan bu intizar o zaman gerçəkləşəcək ki, Allahın evinin müqəddəsliyi xalqın vəhdətinin simvolu, İslam cəmiyyətinin qəlblərinin məclisi və siyasi konfransıdır. Əgər hədislərə nəzər salsaq, həcc zəif insanların cihadı olaraq qiymətləndirilir. Allah peyğəmbəri (s) buyurur:

«هو(الحجّ) احد الجاهدين هو جهاد الضعفاء»

“Həcc iki cihaddan biridir. Həcc zəiflərin cihadıdır.”

Məlum olur ki, cihadın malik olduğu təsir və səmərələr həccdə də mövcuddur. Cihad kafirlərə qarşı silahlı, həcc isə kafirlərə qarşı soyuq müharibədir. Çünki həcc İslam ümmətinin qüdrət və əzəmətini nümayiş etdirən bir yerdir. Həccin digər siyasi tərəfi isə xalqla rəhbərlik arasında münasibət yaratmaqdır. Çünki həccin digər ölçüləri, məsələn, vəhdət və həmrəylik, müsəlmanların işlərinə qayğı və s. rəhbərlik və imamət kölgəsində əldə oluna bilər. Buna əsasən, Həcc mövsümü müsəlmanların vəlisi ilə müqaviləni yeniləmək üçün ən uyğun vaxtdır və bu barədə

çoxlu hədislər mövcuddur. Həmçinin, İmam Baqir (ə) başçısız ayinləri daş ətrafında hərəkətlər etmək hesab edir ki, bu da ruhdan və mənadan kənardır.

İmam Baqir (ə) buyurur: "İnsanlara əmr olunur ki, bu daşların yanına gəlsinlər. Sonra onların ətrafında təvaf etsinlər. Sonra bizim yanımıza gəlsinlər və bizim vilayətimizi xəbər alsınlar və bizə hər sahədə öz dəstək və yardımlarını göstərsinlər."